

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2025.02.101>
УДК 346.2:349.6

Віктор БОГУН, канд. юрид. наук, доцент
ID orcid.org/0000-0001-9376-1957

ДЕРЖАВНА КЛІМАТИЧНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ПРАВОВА ЕВОЛЮЦІЯ

Ключові слова: державна кліматична політика, законодавство про клімат, зміна клімату, господарська діяльність.

Розглянуто історико-правовий аспект регулювання відносин, що виникають під час формування та реалізації державної кліматичної політики. Проаналізовано значний масив нормативно-правових актів, на основі якого показано трансформацію законодавства держави від фрагментарного регулювання окремих питань у сфері клімату до ухвалення системного законодавчого акта, що покликаний сприяти подальшій розбудові національної кліматичної політики України. Зроблено висновок про формування в Україні правового інституту кліматичних норм.

Вступ. Формування державної кліматичної політики в Україні розпочалося як спорадичний та незакономірний процес. Попри усвідомлення світовою спільнотою проблеми зміни клімату й необхідності вироблення спеціалізованої кліматичної політики, аналогічне розуміння було відсутнє в Україні на початку та в середині 90-х років ХХ ст. Тому не випадково базовий, за словами відомого українського вченого-юриста В. Костицького [1], для національного екологічного законодавства Закон України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ «Про охорону навколишнього природного середовища», який визначає правові, економічні та соціальні основи організації охорони навколишнього природного середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь, не містив жодних посилань на проблематику зміни клімату і не запроваджував механізму державного регулювання у цій сфері, тобто не враховував потреб пріоритетизації діяльності держави та її органів у сфері протидії зміні клімату [2, с. 162].

Ратифікація Україною Рамкової конвенції ООН про зміну клімату 1992 р. (1996), Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату 1997 р. (2004) та Паризької кліматичної угоди 2015 р. (2016) створили ту концептуальну зовнішньополітичну та юридичну «рамку», у межах якої мала формуватися, розвиватися, запроваджуватися й узгоджуватися (із відповідними зовнішньополітичними пріоритетами та міжнародно-правовими зобов'язаннями) національна кліматична політика в Україні. Проте, за визнанням експертів, в Україні тривалий час повною мірою не виконували положень навіть ратифікованих міжнародних угод, в основному через відсутність належного

Цитування: Богун В. Державна кліматична політика України: правова еволюція. *Економіка та право*. 2025. № 2. С. 101—112. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2025.02.101>

регулювання та повноти реалізації їх вимог у національному законодавстві [3]. Також варто визнати, що брак спеціалізованих кліматичних норм в ухваленій 1996 р. Конституції України засвідчив відсутність розуміння здійснення спеціалізованої кліматичної державної політики в Україні та політичної волі щодо необхідності інсталяції конституційних «кліматичних клаузул» на той час [4, с. 170]. Навіть в «Основних напрямках державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки», затверджених Постановою Верховної Ради України від 05.03.1998 № 188/98-ВР, питанням державної кліматичної політики не було приділено належної уваги, а сама вона не набула диференційованості та юридичної визначеності в системі основних напрямів державної екологічної політики. З огляду на зазначене, закономірно, що в Україні державна кліматична політика тривалий час мала фрагментарний, іноді навіть «залишковий» характер і розглядалась як складова винятково екологічної політики держави [5, с. 72].

Стан дослідження проблеми. Питання формування законодавства України, що регламентує відносини у сфері клімату, були предметом дослідження таких вітчизняних науковців-правників: В. Андрейцева, А. Бобкової, О. Закаль, Р. Кіріна, В. Костицького, Ю. Красової, В. Курила, В. Мачуського, В. Устименка, А. Самури, Ю. Шемшученка, Н. Шпега та ін. Однак подальше дослідження державної кліматичної політики крізь призму законодавчого її регулювання має достатній науковий потенціал з огляду на планетарний характер сучасних кліматичних викликів.

Метою статті є дослідження етапів становлення законодавства держави в частині правового регулювання відносин у контексті реалізації державної політики у сфері зміни клімату.

Результати дослідження. Уперше на законодавчому рівні необхідність державної кліматичної політики у сфері господарської діяльності опосередковано була згадана в Законі України від 16.09.1992 № 2707-ХІІ «Про охорону атмосферного повітря», адже саме «атмосферне повітря є основою кліматичних і погодних умов» [6, с. 109]. Йдеться про встановлення нормативів у галузі охорони атмосферного повітря (ст. 6); обов'язків під-

приємств, установ і організацій щодо охорони атмосферного повітря (ст. 12); регулювання викидів забруднювальних речовин у атмосферне повітря стаціонарними джерелами (ст. 13); встановлення обмежень, тимчасову заборону (зупинення) або припинення викидів забруднювальних речовин у атмосферне повітря і шкідливого впливу фізичних та біологічних факторів на нього (ст. 14); регулювання діяльності, що впливає на погоду і клімат (ст. 18). Зокрема, встановлено, що діяльність, спрямована на штучні зміни стану атмосфери й атмосферних явищ у господарських цілях, можуть здійснювати підприємства, установи та організації лише за дозволами Міністерства охорони навколишнього природного середовища України за погодженням з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Водночас на підприємства, установи й організації покладался обов'язок відповідно до міжнародних угод скорочувати і в подальшому повністю припинити виробництво і використання хімічних речовин, які шкідливо впливають на озоновий шар, а також скорочувати викиди діоксиду вуглецю та інших речовин, накопичення яких у атмосферному повітрі може призвести до негативних змін клімату (ст. 18). Згідно з ч. 1 ст. 44 цього ж Закону до числа правопорушень у галузі охорони атмосферного повітря були віднесені: 1) порушення прав громадян на екологічно безпечний стан атмосферного повітря; 2) перевищення лімітів та нормативів гранично допустимих викидів забруднювальних речовин у атмосферне повітря; 3) перевищення нормативів гранично допустимих рівнів шкідливого впливу фізичних і біологічних факторів на атмосферне повітря; 4) викиди забруднювальних речовин у атмосферне повітря та використання атмосферного повітря як сировини основного виробничого призначення без дозволу спеціально уповноважених на те державних органів; 5) здійснення незаконної діяльності, що негативно впливає на погоду і клімат. Отже, Законом України «Про охорону атмосферного повітря» були визначені: по-перше, елементи державної кліматичної політики (регулювання, нормування, обмеження господарської діяльності, державний контроль, облік та моніторинг, юрисдикційна форма державного управління); по-друге,

органи, відповідальні за її здійснення (місцеві органи виконавчої влади, Міністерство охорони навколишнього природного середовища України та його органи на місцях, Міністерство охорони здоров'я України та його органи на місцях тощо); по-третє, об'єкт спрямування цієї політики — господарська діяльність, здійснювана підприємствами, установами й організаціями різних форм власності.

Вагоме значення для формування правових основ кліматичної політики України мало ухвалення Закону України від 01.07.1994 № 74/94-ВР «Про енергозбереження» та Закону України від 20.02.2003 № 555-IV «Про альтернативні джерела енергії». Так, Законом України «Про енергозбереження» було впроваджене поняття «енергозберігаюча політика», що позначило адміністративно-правове і фінансово-економічне регулювання процесів видобування, перероблення, транспортування, зберігання, виробництва, розподілу й використання паливно-енергетичних ресурсів з метою їх раціонального використання та ощадного витрачання; сформульовані основні принципи енергозбереження (створення державою економічних і правових умов заінтересованості в енергозбереженні юридичних і фізичних осіб; передбачено здійснення державного регулювання діяльності у сфері енергозбереження на основі застосування економічних і нормативно-технічних заходів управління; пріоритетність вимог енергозбереження під час здійснення господарської, управлінської або іншої діяльності, пов'язаної з видобуванням, переробкою, транспортуванням, зберіганням, виробленням та використанням паливно-енергетичних ресурсів тощо); визначені засади управління у сфері енергозбереження; упроваджено економічний механізм енергозбереження, основним завданням якого стало стимулювання раціонального використання та економії паливно-енергетичних ресурсів, створення виробництва і широкого застосування енергетично ефективних технологічних процесів, обладнання та матеріалів; окреслені шляхи стимулювання енергозбереження тощо.

Зменшення антропогенного навантаження на клімат пов'язували з декарбонізацією економіки (зменшення використання діоксиду вуглецю), тому актуальним стало вико-

ристання сонячної, вітрової, аеротермальної, геотермальної, гідротермальної енергії, енергії хвиль і припливів, гідроенергії [7, с. 65], що зумовило активне державне втручання у діяльність відповідних суб'єктів господарювання з метою стимулювання ширшого застосування ними альтернативних джерел енергії. Так, Законом України «Про альтернативні джерела енергії» були визначені особливості державного управління у сфері альтернативних джерел енергії (розроблення загальнодержавних, галузевих і місцевих програм у сфері альтернативних джерел енергії, а також їх наукове, науково-технічне та фінансово-економічне супроводження, розроблення й виконання завдань відповідних загальнодержавних цільових наукових та науково-технічних програм; розроблення й ухвалення органами виконавчої влади в межах їх компетенції нормативно-правових актів, державних норм, правил, методичних документів щодо використання альтернативних джерел енергії та підтвердження походження електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії; координацію та узгодження галузевих і місцевих програм у сфері альтернативних джерел енергії із загальнодержавними програмами; здійснення контролю за додержанням вимог законодавства у сфері альтернативних джерел енергії та виконанням загальнодержавних програм у цій сфері); стимулювання виробництва і споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел (застосування економічних важелів і стимулів, передбачених законодавством щодо енергозбереження та охорону довкілля, з метою розширення використання альтернативних джерел енергії; створення сприятливих економічних умов для спорудження об'єктів альтернативної енергетики) тощо. Відповідно до Закону України від 25.09.2008 № 601-VI «Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення “зеленого” тарифу» в Україні діє «зелений» тариф, за яким закуповується електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії (крім доменного та коксівного газів), а з використанням гідроенергії — вироблена лише малими гідроелектростанціями [8, с. 30].

Тривалий час основну увагу питанням формування державної кліматичної політики

приділяв саме Уряд України. Так, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України (далі КМУ) від 28.06.1997 № 650 «Про кліматичну програму України», було проголошено «створення ефективної системи забезпечення органів державної влади та місцевого самоврядування, Збройних Сил, підприємств, установ, організацій та населення України гідрометеорологічною інформацією і прогнозами про можливі екологічні та соціально-економічні наслідки коливань і змін клімату». Фактично, у контексті цього нормативно-правового акта не йшлося про проведення окремої кліматичної політики, а кліматичні заходи обмежувались інформуванням відповідних органів державної влади протягом 1998—2002 рр. Надалі, згідно з Постановою КМУ від 14.04.1999 № 583, було створено Міжвідомчу комісію із забезпечення виконання Рамкової конвенції, основна мета якої — організація розроблення та координація впровадження національної стратегії та національного плану дій з виконання зобов'язань України відповідно до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та Кіотського протоколу до неї. Міжвідомча комісія з різною інтенсивністю пропрацювала до 2020 р., поки Постановою КМУ від 23.09.2020 № 879 «Про утворення Міжвідомчої комісії з питань зміни клімату та збереження озонового шару» вона не була замінена Міжвідомчою комісією з питань зміни клімату та збереження озонового шару. На відміну від попередньої, чинна Міжвідомча комісія, відповідно до зазначеної постанови КМУ, безпосередньо впливає на реалізацію державної кліматичної політики, адже готує пропозиції щодо неї, визначає шляхи, механізми та способи вирішення проблемних питань, що виникають під час реалізації такої політики, а також забезпечує узгодження дій органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування стосовно забезпечення виконання зобов'язань України з підготовки й надання звітних та інших документів за міжнародними договорами у сфері зміни клімату і збереження озонового шару.

Постановою КМУ від 13.09.2002 № 1371 «Про порядок участі центральних органів виконавчої влади у діяльності міжнародних організацій, членом яких є Україна» Міністерств, МЗС, Мінекономіки були визна-

ні відповідальними за виконання зобов'язань, що випливають із членства України в Конференції Сторін Рамкової конвенції. Проте цей крок не скоординував заходів між органами державної влади, що відповідали за розроблення та імплементацію інструментів у трьох суміжних галузях: енергозбереження та енергоефективності, відновлюваної енергетики та управління викидами парникових газів [9, с. 137]. Указом Президента України від 12.09.2005 № 1239/2005 «Про координатора заходів щодо виконання зобов'язань України за Рамковою конвенцією Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату та Кіотським протоколом до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату» координатором заходів щодо виконання зобов'язань України за Рамковою конвенцією та Кіотським протоколом було визначено Мінприроди. Постановою КМУ від 10.04.2006 № 468 «Про порядок координації заходів щодо виконання зобов'язань України за Рамковою конвенцією Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату та Кіотським протоколом до зазначеної Конвенції» було визначено порядок координації заходів.

У напрямі подальшої централізації зусиль щодо здійснення державної кліматичної політики можна розглядати Національний план заходів з реалізації положень Кіотського протоколу, затверджений розпорядженням КМУ від 18.08.2005 № 346-р. Національний план містив низку заходів, спрямованих на виконання міжнародних зобов'язань зі зміни клімату, перелік виконавців цих заходів (відповідні органи державної влади) та строки, протягом яких вони мають бути виконані. Проте залишилися не розподіленими зони відповідальності між галузевими міністерствами у сфері протидії змінам клімату, що не давало змоги виробляти й реалізовувати ефективну та своєчасну з погляду витрат та виконання міжнародних зобов'язань державну кліматичну політику, а також задіяти певні інструменти у сфері протидії зміні клімату [9, с. 137]. Тож на рівні офіційних документів не йшлося про реалізацію якоїсь окремої державної кліматичної політики. Лише 2007 р. державна кліматична політика була офіційно визнана Українською державою: у Положенні про Національне агентство екологічних інвестицій України, затвердженому

постановою КМУ від 30.07.2007 № 977, вона отримала назву «державної політики у сфері регулювання негативного антропогенного впливу на зміну клімату». Це Положення — крок України до централізації державної кліматичної політики.

Недоліки у сфері здійснення державної кліматичної політики та їх безпекові загрози були визнані Указом Президента України від 20.07.2007 № 658/2007 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 червня 2007 року “Про стан та проблеми імплементації Україною Рамкової конвенції Організації Об’єднаних Націй про зміну клімату”». У ньому зазначалось, що: 1) заходи, здійснені центральними органами виконавчої влади з цією метою на національному та міжнародному рівнях, не створили належних передумов для ефективного застосування Україною положень названих міжнародних договорів; 2) через відсутність належної координації діяльності центральних органів виконавчої влади щодо імплементації положень Кіотського протоколу дотепер не вжито достатніх заходів для реєстрації встановленої кількості викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів в Україні, створення національного електронного реєстру викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів, приведення національної системи оцінювання антропогенних викидів та абсорбції парникових газів відповідно до міжнародних вимог, порушуються строки подання звітних документів до секретаріату Конвенції; 3) недосконалість чинної нормативно-правової бази у сфері застосування положень Кіотського протоколу перешкоджає активному використанню Україною механізмів, передбачених зазначеним міжнародним договором. Було також зауважено, що затверджений Постановою КМУ від 22.02.2006 № 206 «Порядок розгляду, схвалення та реалізації проектів, спрямованих на зменшення обсягу антропогенних викидів або збільшення абсорбції парникових газів», згідно з Кіотським протоколом, був занадто ускладненим, що зумовило його подальше спрощення.

Відповідно до Постанови КМУ від 17.04.2008 № 392 «Про забезпечення виконання міжнародних зобов’язань України за Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату та Кіотським протоколом до неї» Нацеконінвестагент-

ство було визначено органом, уповноваженим на провадження міжнародної діяльності за Кіотським протоколом до Рамкової конвенції, а також, що укладення угод з продажу частин установленої кількості викидів парникових газів здійснюється агентством на підставі рішення КМУ, погодженого з Мінекономіки та Мінфіном. Надалі органом, уповноваженим на провадження міжнародної діяльності за Кіотським протоколом, було визначено Мінекології (Постанова КМУ від 18.03.2015 № 255). У сфері обліку викидів парникових газів у цей період було ухвалено низку постанов КМУ, зокрема: «Про затвердження Порядку функціонування національної системи оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом про речовини, що руйнують озоновий шар» (від 21.04.2006 № 554), «Про формування і ведення Національного електронного реєстру антропогенних викидів та абсорбції парникових газів» (від 28.05.2008 № 504), «Про затвердження Порядку розгляду, схвалення і реалізації проектів цільових екологічних (зелених) інвестицій та пропозицій щодо здійснення заходів, пов’язаних з реалізацією таких проєктів і виконанням зобов’язань сторін Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату» (від 22.02.2008 № 221); розпорядження КМУ від 07.11.2011 № 1194-р «Про утворення бюджетної установи “Національний центр обліку викидів парникових газів”»; накази Нацеконінвестагентства, «Про затвердження Порядку проведення національної інвентаризації антропогенних викидів із джерел та поглинання поглиначами парникових газів» (від 24.10.2008 № 58); «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо підготовки методик для інвентаризації викидів парникових газів від антропогенних джерел» (від 05.10.2009 № 73), «Методика розрахунку питомих викидів двоокису вуглецю при виробництві електричної енергії на теплових електростанціях та при її споживанні» (від 21.03.2011 № 39). Проте зазначені вище акти не могли замінити собою власне законодавче регулювання у цій сфері, якого явно бракувало.

2010 року державна кліматична політика в Україні зазнала чергової трансформації: Законом України від 21.12.2010 № 2818-VI «Про

Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» було поставлене завдання «визначення до 2015 року основних засад державної політики з адаптації до зміни клімату». Отже, замість «державної політики у сфері регулювання негативного антропогенного впливу на зміну клімату» держава приступила до формування і реалізації «державної політики з адаптації до зміни клімату». Така політика мала, зокрема, охоплювати: 1) оптимізацію структури енергетичного сектору національної економіки шляхом збільшення обсягу використання енергетичних джерел з низьким рівнем викидів діоксиду вуглецю до 2015 р. на 10 % і до 2020 р. на 20 %; 2) забезпечення скорочення обсягу викидів парникових газів відповідно до задекларованих Україною міжнародних зобов'язань у рамках Кіотського протоколу; 3) розроблення та поетапне виконання національного плану заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та запобігання антропогенному впливу на зміну клімату на період до 2030 р., зокрема в рамках реалізації механізму Кіотського протоколу, проєктів спільного впровадження та проєктів цільових екологічних (зелених) інвестицій; 4) функціонування системи кліматичного законодавства, яке б сприяло впровадженню інноваційних енергозберігальних технологій, упровадженню комплексної / інтегрованої дозвільної системи для стаціонарних джерел викидів (насамперед енергогенерувальних) тощо [10, с. 335—344].

Приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства, ратифікованого Законом України від 15.12.2010 № 2787-V, уперше поклало на Українську державу системно значущі зобов'язання щодо кардинальної трансформації своєї екологічної політики, адже це означало, що держава протягом визначених термінів упровадження зобов'язана модифікувати українське законодавство відповідно до визначених європейських регуляторних актів, як-от у сферах газу та електроенергії, довкілля та відновлюваних джерел енергії [9, с. 136]. Зокрема, указами Президента України в цей період були уточнені окремі повноваження Мінприроди (Указ Президента України від 13.04.2011 № 452/2011) та Держекоінвестагенства (Указ Президента України від 13.04.2011 № 455/2011) у

сфері зміни клімату. Попри певні організаційно-правові заходи держави у сфері протидії кліматичним змінам, слід констатувати, що кумулятивного позитивного ефекту на той час вони не дали. Цьому сприяли: відсутність комплексної та послідовної державної політики у сфері зміни клімату, гармонізованої з міжнародним законодавством; низька здатність України адаптуватися до таких проявів зміни клімату, як повені, посухи, тривалі періоди з аномальною спекою; відсутність розвинених інструментів, що стимулюватимуть скорочення викидів парникових газів; відсутність національної кроссекторальної політики щодо досягнення кліматичної нейтральності; низький рівень регулювання та відповідальності суб'єктів господарювання та рівень усвідомлення суб'єктами ринку наслідків впливу озоноруйнівних речовин та фторованих парникових газів і можливих вигод від переходу до альтернативних технологій [11].

Лише починаючи з 2014 р. Україна, в силу виконання закріпленого в Конституції України незворотного європейського та євроатлантичного курсу (Закон України від 07.02.2019 № 2680-VIII) та відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (Закон України від 16.09.2014 № 1682-VII), взяла на себе низку зобов'язань щодо досягнення поступової сумісності чинного і майбутнього українського законодавства з правовою системою Європейського Союзу, яка є достатньо розвинутою, передусім у сфері зміни клімату [12, с. 17]. Що важливо ще й з огляду на цілі його політики у сфері охорони довкілля, а саме: збереження, захист і поліпшення якості довкілля; охорона здоров'я населення; розумне та раціональне використання природних ресурсів; підтримка заходів на міжнародному рівні щодо вирішення регіональних або глобальних проблем довкілля, зокрема протидія зміни клімату [13, с. 76]. Як наслідок, формування та реалізація державної політики, а також імплементація положень нормативно-правових актів ЄС у сфері зміни клімату, зокрема Європейського кліматичного закону, стали одним із основних векторів законотворчої діяльності та актуальним предметом правових досліджень [14, с. 87]. 2015 року в Наказі Міністерства екології та природних ресурсів України «Щодо створення робочої групи з питань формування дер-

жавної кліматичної політики» від 04.02.2015 № 7 було остаточно сформульовано назву державної кліматичної політики, що прийшла на заміну формулюванню «державна політика з адаптації до зміни клімату», яка вживалася в попередніх нормативно-правових актах.

Водночас паралельно застосовувалося — як синонімічне — поняття державної політики у сфері зміни клімату, що підтверджується, наприклад, положеннями Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 р. (розпорядження КМУ від 07.12.2016 № 107932-р), що визначає потребу формування цілісної і послідовної державної політики у сфері зміни клімату відповідно до політики міжнародних організацій з урахуванням провідних світових технологій і практики, а також особливостей національних умов, можливостей, потреб і пріоритетів. Поступово приходить усвідомлення того, що: 1) формування і реалізація цілісної політики у сфері зміни клімату, гармонізованої з міжнародним законодавством, є мультидисциплінарною проблемою; 2) вона має складатися з економічно і науково обґрунтованих рішень, які повинні обиратись для всіх секторів економіки, охоплюючи енергетику, промисловість, агропромисловий комплекс, транспорт, водне, лісове, житлово-комунальне господарство, землекористування, а також охорону здоров'я, збереження і відновлення екосистеми; 3) кліматичну політику слід розглядати не лише як одне з міжнародних зобов'язань України, а й як шлях швидкої модернізації країни, спосіб перебудови олігархічної економічної моделі на економіку сталого розвитку [15]. Тож концептуальні риси державної кліматичної політики України в довгостроковій перспективі (2016—2030) були накреслені в Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 р., схвалений розпорядженням КМУ від 07.12.2016 № 932-р. Її метою було визначено вдосконалення державної політики у сфері зміни клімату для досягнення сталого розвитку держави, створення правових та інституційних передумов для забезпечення поступового переходу до низьковуглецевого розвитку за умови економічної, енергетичної та екологічної безпеки і підвищення добробуту громадян. До основних напрямів реалізації

Концепції було віднесено зміцнення інституційної спроможності щодо формування і забезпечення реалізації державної політики у сфері зміни клімату. Реалізацію зазначеної Концепції супроводжував План заходів з її виконання, затверджений розпорядженням КМУ від 06.12.2017 № 878-р. План, зокрема, передбачав схвалення Стратегії низьковуглецевого розвитку України на період до 2030 р., затвердження Державної науково-технічної програми у сфері зміни клімату та комплексного Національного плану з енергетики та зміни клімату на 2021—2030 рр., схвалення Стратегії адаптації до зміни клімату України на період до 2030 р. Треба зазначити, що більшість із цих концептуальних документів так і не були ухвалені або ж ухвалено зі значним запізненням. Так, Національний план з енергетики та зміни клімату і Стратегія адаптації до зміни клімату України на період до 2030 р. були затверджені лише 2024 р. [16] та 2021 р. [17] відповідно. Без належного механізму реалізації залишився й оголошений імператив державної кліматичної політики щодо розроблення й утілення «прогресивних підходів до стимулювання суб'єктів господарювання усіх форм власності до реалізації проектів із запобігання зміни клімату та адаптації до неї з урахуванням найкращої світової практики та умов запровадження ринкових і неринкових механізмів, передбачених Паризькою угодою» [18]. Дещо пізніше Верховна Рада України проголосила також як один із основних імперативів державної кліматичної політики незворотній та поступовий перехід України до низьковуглецевого розвитку [19], тим самим підтвердивши справедливність висновків учених-економістів щодо пріоритетності декарбонізації національної економіки для протидії негативним антропогенним змінам у сфері зміни клімату.

У зв'язку з наближенням засад державної кліматичної політики до принципів та вимог ЄС Україна значно активізувала свої правотворчі зусилля в напрямі інституціалізації такої політики, було ухвалено низку важливих законів, указів Президента України та постанов і розпоряджень КМУ в кліматичній сфері. Це, зокрема, закони України «Про оцінку впливу на довкілля», «Про Основні засади державної екологічної політики Ук-

раїни на період до 2030 року», «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів», «Про регулювання господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парниковими газами», «Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у Програмі ЄС LIFE — Програмі дій з довкілля та клімату», «Про енергозбереження», «Про енергетичну ефективність», «Про Національний реєстр викидів та перенесення забруднювачів» тощо. Так, закони «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» і «Про регулювання господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парниковими газами» покликані забезпечити функціонування системи торгівлі квотами на викиди парникових газів в Україні на основі досвіду європейських держав і сприяти отриманню точної інформації про обсяг викидів, здійсненню контролю за ними та їх обмеженню. Ухвалення зазначених вище законів зумовлено необхідністю імплементації положень Регламенту 842/2006/ЄС про деякі фторовані парникові гази, Регламенту 2037/2000/ЄС про речовини, які руйнують озоновий шар, і Директиви 2003/87/ЄС щодо заснування схеми для зменшення викидів в атмосферу парникових газів, торгуючи в межах Співтовариства, та про внесення змін до Директиви Ради 96/61/ЄС [20]. Натомість закони «Про енергозбереження» та «Про енергетичну ефективність» покликані стимулювати освоєння альтернативних джерел енергії та альтернативних видів палива, що є дієвим чинником підвищення рівня енергетичної безпеки та зниження антропогенного впливу енергетичної галузі на довкілля. Саме тому законодавчо стимульовану «позитивну динаміку розвитку та використання альтернативних джерел енергії слід розглядати як вагомий чинник протидії глобальним змінам клімату та одним із заходів його правової охорони» [21, с. 150].

На безпекових і стратегічних елементах державної кліматичної політики наголошено в Указах Президента України, зокрема: від 30.09.2019 № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», від 14.09.2020 № 392/2020 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України

від 14 вересня 2020 року “Про Стратегію національної безпеки України”», від 23.03.2021 № 111/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 року “Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації”», від 07.06.2021 № 228/2021 «Про деякі заходи щодо збереження та відновлення лісів» тощо.

Традиційно найчисельнішим масивом є акти Уряду України у сфері державної кліматичної політики. Вони продовжують, з одного боку, визначення окремих стратегічних напрямів державної кліматичної політики, з іншого — конкретизують положення ухвалених законів у сфері зміни клімату. До першої групи можна віднести такі акти: Постанову КМУ від 23.09.2020 № 992 «Деякі питання регулювання діяльності у сфері охорони озонового шару», розпорядження КМУ від 30.03.2016 № 271-р «Про затвердження Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням», від 08.11.2017 № 796-р «Про схвалення Національного плану скорочення викидів від великих спалювальних установок, від 08.11.2017 № 820-р «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року», від 29.01.2020 № 88-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель у частині збільшення кількості будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії та затвердження Національного плану збільшення кількості будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії», від 30.07.2021 № 868-р «Про схвалення Оновленого національно визначеного внеску України до Паризької угоди», від 21.04.2023 № 373-р «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2050 року» та ін. До другої групи можна віднести такі постанови КМУ: від 23.09.2020 № 880 «Про затвердження переліку видів діяльності, викиди парникових газів в результаті провадження яких підлягають моніторингу, звітності та верифікації», від 23.09.2020 № 959 «Про затвердження Порядку верифікації звіту оператора про викиди парникових газів», від 23.09.2020 № 960 «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу та звітності

щодо викидів парникових газів», від 23.09.2020 № 1086 «Деякі питання видачі кваліфікаційного документа (сертифіката) для виконання робіт, визначених частиною першою статті 10 Закону України “Про регулювання господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парниковими газами”» та ін. Особливе значення з-поміж урядових актів у сфері кліматичної політики має затвердження Оновленого національно визначеного внеску України до Паризької угоди, який ставить за мету скоротити викиди парникових газів до 2030 р. до рівня 35 %, як порівняти з 1990 р., та досягнення вуглецевої нейтральності України не пізніше 2060 р. (розпорядження КМУ від 30.07.2021 № 868-р). Для цього Україна повинна проводити послідовну кліматичну й енергетичну та економічну політику, чітко дотримуватись ухвалених стратегій і під час їх розроблення спиратись на передові наукові розробки і пропозиції провідних науковців [20].

Серед ухвалених останнім часом концептуально важливих державних документів вагоме значення в юридичній інституціалізації кліматичної політики України має розпорядження КМУ від 30.05.2024 № 483-р «Про схвалення Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024—2026 роках». Нова Стратегія по суті замінила Концепцію реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, схвалену розпорядженням КМУ від 07.12.2016 № 932-р. Мета Стратегії — створення організаційних і правових засад формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату для досягнення сталого розвитку та забезпечення ефективного переходу до низьковуглецевого розвитку держави за умови економічної, енергетичної, продовольчої та екологічної безпеки, підвищення рівня добробуту громадян, зменшення впливів і наслідків зміни клімату й урахування цілей державної кліматичної політики під час повоєнної відбудови України. Як випливає зі змісту цієї Стратегії, значне місце відводиться реалізації зовнішньополітичних ініціатив у сфері зміни клімату. Водночас помітним є наголос на виконанні міжнародно-правових зобов'язань України у цій сфері, що засвідчує

брак механізму їх реалізації за сучасних умов. Що ж стосується підвищення інституційної спроможності державних органів у сфері здійснення державної кліматичної політики, то тут автори Стратегії обмежилися загальними міркуваннями. Ухвалення цієї Стратегії, на жаль, не засвідчило наступності в реалізації державної кліматичної політики: у ній відсутні оцінки стану виконання положень зазначеної вище Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, що не дає змоги оцінити стан реалізації передбачених Концепцією цілей і завдань. Проте деякі завдання, закріплені в Концепції, повторюються у Стратегії, що додатково підкреслює необхідність критичної оцінки стану реалізації Концепції. Нарешті, як порівняти з Концепцією, що була розрахована на 14 років реалізації (2016—2030), передбачено реалізацію Стратегії упродовж лише 11 років (2024—2035). Залишається незрозумілим, із чим пов'язане зменшення строків реалізації таких концептуальних документів у сфері державної кліматичної політики.

Важливим правотворчим кроком, спрямованим на завершення юридичної інституціалізації засад державної кліматичної політики в Україні, стало ухвалення Верховною Радою України Закону України від 08.10.2024 № 3991-IX «Про основні засади державної кліматичної політики», цілями якого є визначення правових й організаційних засад державної кліматичної політики, спрямованої на забезпечення низьковуглецевого та сталого розвитку України, її екологічної, продовольчої та енергетичної безпеки, досягнення кліматичної нейтральності, забезпечення пом'якшення наслідків зміни клімату й адаптації до неї, виконання міжнародних зобов'язань України у сфері зміни клімату, удосконалення національної системи інвентаризації антропогенних викидів парникових газів із джерел і поглинання поглиначами парникових газів, забезпечення функціонування національної системи моніторингу та оцінки досягнення цілей державної кліматичної політики та прогнозування у сфері зміни клімату. Зазначений акт спрямований на врегулювання цілей і принципів кліматичної політики, системи та особливостей державного управління у сфері зміни клімату, деталізації

стратегічного планування кліматичної політики (довгострокове, середньострокове, планування на регіональному та місцевому рівнях тощо), закріплення інструментів (фіскальних, ринкових, організаційно-економічних, фінансової підтримки, стимулювання) досягнення кліматичних цілей, визначення особливостей прогнозування у сфері зміни клімату, встановлення засад національної системи інвентаризації антропогенних викидів та врегулювання основ міжнародного співробітництва у сфері зміни клімату. Важливо, що цей Закон також закріпив цілі скорочення викидів парникових газів, встановив основні принципи державної кліматичної політики, забезпечив міжсекторальну координацію, а також імплементацію Регламенту ЄС 2018/1999, що є обов'язковим для України в рамках Енергетичного Співтовариства.

Крім того, на рівні закону визначено, що правову основу регулювання відносин, що виникають під час формування та реалізації державної кліматичної політики, становлять Конституція України, Лісовий кодекс України, Земельний кодекс України, Водний кодекс України, Кодекс України про надра, закони України: «Про основні засади державної кліматичної політики», «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів», «Про регулювання господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парникови-

ми газами», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про енергетичну ефективність», «Про енергетичну ефективність будівель», «Про охорону атмосферного повітря», «Про систему громадського здоров'я», «Про охорону земель», «Про теплопостачання», міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та інші нормативно-правові акти України.

Висновки. Проведений аналіз еволюції правового регулювання відносин з питань клімату, формування державної кліматичної політики в розрізі всіх її аспектів засвідчив, що цей шлях був довгий і тернистий, від епізодичного правового регулювання окремих кліматичних питань до ухвалення системоутворювального Закону України «Про основні засади державної кліматичної політики». Це свідчить про значну трансформацію вітчизняного кліматичного законодавства, яка, на наш погляд, завершила формування в Україні правового інституту кліматичних норм. Водночас варто наголосити, що лише повноцінне системне впровадження в життя конституційних і законодавчих норм в окресленій сфері правовідносин забезпечить сталість, структурованість, ефективність і результативність державної кліматичної політики в Україні, яка слугуватиме важливим чинником, а можливо й базою, для побудови нової національної економічної моделі в період післявоєнного відновлення країни.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Костицький В.В. Економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища: теорія та практика: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.06. НАН України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. Київ, 2004. 52 с.
2. Курило В.І., Мачуський В.В. Історико-правові аспекти становлення кліматичного законодавства в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 5. С. 160—163.
3. Самура А., Шпег Н. Аналіз українського законодавства у сфері зміни клімату. URL: <https://epl.org.ua/environment/analiz-ukrainskoho-zakonodavstva-u-sferi-zminy-klimatu/> (дата звернення: 22.04.2025).
4. Полич В.П. Правові засади боротьби зі зміною клімату в праві Європейського Союзу: дис. ... д-ра філософії: 293. «Міжнародне право». Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Міністерство освіти і науки України. Харків, 2022. 265 с. URL: <https://surl.li/hapydw> (дата звернення: 22.04.2025).
5. Закаль О.О. Захист кліматичних прав людини: питання теорії і практики: дис. ... д-ра філософії: 081. «Право». Національний університет біоресурсів і природокористування. Київ, 2023. 273 с. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u145/dis_zakal.pdf (дата звернення: 22.04.2025).
6. Рубцова І. Поняття й особливості детермінанти «охорона атмосферного повітря». *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 6. С. 107—110.
7. Теоретико-прикладні аспекти декарбонізації та розвитку розподіленої електроенергетики України / за ред. М.О. Кизима. Харків: ФОП Лібуркіна Л.М., 2020. 344 с.
8. Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року: Рішення Міжвідомчої комісії із забезпечення виконання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (протокол від 16 лютого 2018 р. № 1). URL: https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/LEDS_ua_last.pdf (дата звернення: 22.04.2025).

9. Україна і політика протидії зміні клімату: економічний аспект. Аналітична доповідь / за заг. ред. В.Р. Сіденка та О.О. Веклич. Київ: Заповіт, 2016. 208 с.
10. Каракаш І.І. Законодавчі засади нової Стратегії державної екологічної політики України. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2011. Т. 10. С. 335—344.
11. Інтегрована кліматична політика. *Офіційний вебсайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України*. URL: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/reformy/integrovana-klimatychna-polityka> (дата звернення: 22.04.2025).
12. Костицький В.В., Балацька О.Р., Суходольська А.А. Європейські орієнтири правового забезпечення формування екологічної політики в Україні. *Науково-практичний журнал «Екологічне право»*. 2024. Вип. 1—2. С. 16—20.
13. Краснова Ю.А. Правове забезпечення екологічної безпеки в Європейському Союзі. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. № 2. С. 71—77. <https://doi.org/10.32850/sulj.2020.2.12>
14. Зубко Д.О., Копиця Є.М. Кліматичний закон ЄС: правовий аналіз та перспективи впровадження в Україні. *Збірник наукових праць ЛЮГОС*. 2021. <https://doi.org/10.36074/logos-26.11.2021.v1.29>
15. Реалізація в Україні міжнародних документів щодо запобігання антропогенним змінам клімату: Парламентські слухання від 4 липня 2018 р. URL: https://static.rada.gov.ua/zakon/new/par_sl/sl0407118.htm (дата звернення: 22.04.2025).
16. Про схвалення Національного плану з енергетики та клімату на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.06.2024 № 587-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 22.04.2025).
17. Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 № 1363-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 22.04.2025).
18. Про затвердження плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.12.2017 № 878-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2017-%D1%80#n8> (дата звернення: 22.04.2025).
19. Про Звернення Верховної Ради України до Конференції Організації Об'єднаних Націй зі зміни клімату, яка включатиме проведення 26-ї сесії Конференції Сторін Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, 16-ї сесії Конференції Сторін, яка є нарадою Сторін Кіотського протоколу, та 3-ї сесії Конференції Сторін, яка є нарадою Сторін Паризької угоди, Генеральної Асамблеї ООН, Європейського Союзу, Ради Європи, парламентських асамблей, Європейського парламенту, Міжпарламентського союзу, інших регіональних і міжнародних організацій, урядів та парламентів іноземних держав, на підтримку глобальних цілей з питань зміни клімату: Постанова Верховної Ради України від 05.11.2021 № 1870-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1870-IX#Text> (дата звернення: 22.04.2025).
20. Павко Я. Особливості кліматичної політики України в контексті міжнародно-правового досвіду. *Голос України*. 04.02.2021. URL: <http://www.golos.com.ua/article/341724> (дата звернення: 22.04.2025).
21. Оверковська Т.К. Правові засади охорони клімату в Україні. *Право і суспільство*. 2022. № 6. С. 145—151.

Надійшла 22.04.2025

REFERENCES

1. Kostytskiy V.V. Ekonomiko-pravovyi mekhanizm okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha: teoriia ta praktyka: avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.06. NAN Ukrainy, Instytut derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho. Kyiv, 2004. 52 p. [in Ukrainian].
2. Kurylo V.I., Machuskiy V.V. Istoryko-pravovi aspekty stanovlennia klimatychnoho zakonodavstva v Ukraini. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 2021. No. 5. P. 160-163 [in Ukrainian].
3. Samura A., Shpeh N. Analiz ukrainskoho zakonodavstva u sferi zminy klimatu. URL: <https://epl.org.ua/environment/analiz-ukrainskoho-zakonodavstva-u-sferi-zminy-klimatu/> [in Ukrainian].
4. Polych V.P. Pravovi zasady borotby zi zminoiu klimatu v pravi Yevropeiskoho Soiuzu: dys. ... d-ra filosofii: 293. «Mizhnarodne pravo». Natsionalnyi yurydychnyi universytet imeni Yaroslava Mudroho. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Kharkiv, 2022. 265 p. URL: <https://surl.li/hapydw> [in Ukrainian].
5. Zakal O.O. Zakhyst klimatychnykh prav liudyny: pytannia teorii i praktyky: dys. ... d-ra filosofii: 081. «Pravo». Natsionalnyi universytet bioresursiv i pryrodokorystuvannia. Kyiv, 2023. 273 p. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u145/dis_zakal.pdf [in Ukrainian].
6. Rubtsova I. Poniattia y osoblyvosti determinanty «okhorona atmosferного povitria». *Pidpriemnystvo, hospodarstvo i pravo*. 2021. No. 6. P. 107-110 [in Ukrainian].
7. Teoretyko-prykladni aspekty dekarbonizatsii ta rozvytku rozpodilenoї elektroenerhetyky ukrainy / za red. M.O. Kyzma. Kharkiv: FOP Liburkina L.M., 2020. 344 p. [in Ukrainian].
8. Stratehiia nyzkovuhletsevoho rozvytku Ukrainy do 2050 roku: Rishennia Mizhvidomchoi komisii iz zabezpechennia vykonannia Ramkovoї konventsii OON pro zminu klimatu (protokol vid 16 liutoho 2018 r. No. 1). URL: https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/LEDS_ua_last.pdf [in Ukrainian].

9. Ukraina i polityka protydii zmini klimatu: ekonomichnyi aspekt. Analitychna dopovid / za zah. red. V.R. Sidenka ta O.O. Veklych. Kyiv: Zapovit, 2016. 208 p. [in Ukrainian].
10. Karakash I. Zakonodavchi zasady novoi Straheii derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy. *Naukovi pratsi Natsionalnogo universytetu «Odeska yurydychna akademiia»*. 2011. No. 10. P. 335-344 [in Ukrainian].
11. Intehrovana klimatychna polityka. *Ofitsiyni vebseit Ministerstva zakhystu dovkillia ta pryrodnykh resursiv Ukrainy*. URL: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/reformy/integrovana-klimatychna-polityka/> [in Ukrainian].
12. Kostytskyi V.V., Balatska O.R., Sukhodolska A.A. Yevropeiski oriientyry pravovoho zabezpechennia formuvannia ekolohichnoi polityky v Ukraini. *Naukovo-praktychnyi zhurnal «Ekolohichne pravo»*. 2024. Vyp. 1-2. P. 16-20 [in Ukrainian].
13. Krasnova Yu. A. Pravove zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky v Yevropeiskomu Soiuzi. *Pivdennoukraiinskyi pravnychi chasopys*. 2020. No. 2. P. 71-77. <https://doi.org/10.32850/sulj.2020.2.12> [in Ukrainian].
14. Zubko D.O., Kopytsia Ye.M. Klimatychnyi zakon YeS: pravovy analiz ta pespektyvy vprovadzhennia v Ukraini. *Zbirnyk naukovykh prats AOHOΣ*. 2021. <https://doi.org/10.36074/logos-26.11.2021.v1.29> [in Ukrainian].
15. Parlamentski slukhannia «Realizatsiia v Ukraini mizhnarodnykh dokumentiv shchodo zapobihannia antropohennym zminam klimatu» vid 4 lypnia 2018 r. URL: https://static.rada.gov.ua/zakon/new/par_sl/sl0407118.htm [in Ukrainian].
16. Pro skhvalennia Natsionalnogo planu z enerhetyky ta klimatu na period do 2030 roku: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25.06.2024 No. 587-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2024-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
17. Pro skhvalennia Stratehii ekolohichnoi bezpeky ta adaptatsii do zminy klimatu na period do 2030 roku: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.10.2021 No. 1363-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
18. Pro zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo vykonannia Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi zminy klimatu na period do 2030 roku: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 06.12.2017 No. 878-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2017-%D1%80#n8> [in Ukrainian].
19. Pro Zvernennia Verkhovnoi Rady Ukrainy do Konferentsii Orhanizatsii Obiednanykh Natsii zi zminy klimatu, yaka vkluchatyme provedennia 26-yi sesii Konferentsii Storin Ramkovo konventsii Orhanizatsii Obiednanykh Natsii pro zminu klimatu, 16-yi sesii Konferentsii Storin, yaka ye naradoiu Storin Kiotskoho protokolu, ta 3-yi sesii Konferentsii Storin, yaka ye naradoiu Storin Paryzkoii uhody, Heneralnoi Asamblei OON, Yevropeiskoho Soiuzu, Rady Yevropy, parlamentskykh asamblei, Yevropeiskoho parlamentu, Mizhparlamentskoho soiuzu, inshykh rehionalnykh i mizhnarodnykh orhanizatsii, uriadiv ta parlamentiv inozemnykh derzhav, na pidtrymku hlobalnykh tsilei z pytan zminy klimatu: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 05.11.2021 No. 1870-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1870-IX#Text> [in Ukrainian].
20. Pavko Ya. Osoblyvosti klimatychnoi polityky Ukrainy v konteksti mizhnarodno-pravovoho dosvidu. *Holos Ukrainy*. 04.02.2021. URL: <http://www.golos.com.ua/article/341724> [in Ukrainian].
21. Overkovska T.K. Pravovi zasady okhorony klimatu v Ukraini. *Pravo i suspilstvo*. 2022. No. 6. P. 145-151 [in Ukrainian].

Received 22.04.2025

Viktor BOHUN,
PhD (Law), Associate Professor
orcid.org/0000-0001-9376-1957

STATE CLIMATE POLICY OF UKRAINE: LEGAL EVOLUTION

The article is devoted to the historical and legal aspects of regulating relations arising during the formation and implementation of state climate policy. The analysis of the evolution of legal regulation of relations on climate issues and the formation of state climate policy in terms of all its aspects showed that this path was long and thorny. The legal basis on which the national climate policy in Ukraine was formed and implemented was international climate acts, namely, the UN Framework Convention on Climate Change of 1992, the Kyoto Protocol to the UN Framework Convention on Climate Change of 1997, and the Paris Climate Agreement of 2015. The author analyzed a significant array of regulatory legal acts over a period of more than 30 years. Based on the conducted research, the main periods in the formation of state climate policy and its regulatory and legal support were identified, and the transformation of state legislation was also shown, from fragmentary regulation of individual issues in the climate sphere to the adoption of a systemic legislative act — the Law of Ukraine «On the Basic Principles of State Climate Policy», the key goals of which are to determine the legal and organizational principles of state climate policy aimed at ensuring low-carbon and sustainable development of Ukraine, its environmental, food and energy security, and the fulfillment of Ukraine's international obligations in the field of climate change. Thus, today, the legal basis for regulating relations arising during the formation and implementation of state climate policy, in addition to the specified law, is the Constitution of Ukraine, the Forest Code of Ukraine, the Land Code of Ukraine, the Water Code of Ukraine, the Subsoil Code of Ukraine, the laws of Ukraine, international treaties of Ukraine, the consent to the binding nature of which was granted by the Verkhovna Rada of Ukraine, and other regulatory and legal acts of Ukraine. A conclusion was drawn on the formation of the legal institute of climate norms in Ukraine.

Keywords: state climate policy, climate legislation, climate change, economic activity.